

**เหตุแห่งการยกฟ้องกรณีผู้เสียหายเป็นโจทก์ ในคำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริต
และประพฤติมิชอบ ภาค 6**

**Grounds for Dismissal in case of Criminal Prosecution by Injured Person
in the Judgment of the Criminal Court for Corruption and Misconduct
Cases, Region 6.**

ณัฐชุตา ผ่องโสภณรัตน์
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Nattchuda Phongsoponratn
Faculty of Law, Chiang Mai University

E-mail: nattchuda.pspr@gmail.com

Received: October 14, 2023; Revised: December 2, 2023; Accepted: December 19, 2023

บทคัดย่อ

ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบที่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางสังคม ทั้งเป็นอุปสรรคสำคัญ ต่อการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ถือว่าเป็นคดีทุจริตและประพฤติมิชอบตามกฎหมาย โดยเปิดกว้างให้ผู้เสียหายมีอำนาจในการฟ้องคดีด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามปรากฏว่าคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ กรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ส่วนใหญ่ศาลพิพากษายกฟ้อง ยิ่งไปกว่านั้นพบว่าศาลพิพากษายกฟ้องตั้งแต่ในชั้นตรวจคำฟ้อง ซึ่งอาจทำให้ผู้เสียหายไม่อาจเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและใช้สิทธิฟ้องคดีได้อย่างเต็มที่ ทั้งที่กฎหมายได้ให้อำนาจผู้เสียหายฟ้องคดีอย่างเต็มที่โดยมิได้มีบทบัญญัติใดจำกัดอำนาจไว้ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาสาเหตุสำคัญที่ศาลพิพากษายกฟ้องผ่านการให้เหตุผลทางกฎหมายที่ปรากฏในคำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 แบ่งเหตุแห่งการยกฟ้องออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้คือ 1. ยกฟ้องเนื่องด้วยจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด 2. ยกฟ้อง

เนื่องด้วยเหตุคำฟ้องโจทก์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย 3. ยกฟ้องเนื่องด้วยเหตุอำนาจฟ้อง 4. ยกฟ้อง
เนื่องด้วยโจทก์ใช้สิทธิฟ้องคดีไม่สุจริต

คำสำคัญ: ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ, อาชญากรรมคอปกขาว, การดำเนิน
คดีอาญาโดยผู้เสียหาย, คำพิพากษาของศาล

Abstract

The Criminal Court for Corruption and Misconduct Cases was established in accordance with the Act Establishing the Criminal Court for Corruption and Misconduct, A.D. 2016, with the aim of preventing and suppressing corruption and misconduct that impact on social stability and sustainable national development. This court has the authority to consider and adjudicate cases of corruption and misconduct according to the law, allowing the injured person to have the power to prosecute their own case. However, it appears that in cases where the injured person is the plaintiff, most of them were dismissed by the court. Moreover, the court often dismissed cases even at the complaint examination stage. This situation may prevent the injured person from accessing the justice process and fully exercising their rights to prosecution, despite the law granting the injured person full power to prosecution without any provisions limiting their power. The researcher studied the significant causes for the court's dismissal the case through legal reasoning presented in the judgments of the Criminal Court for Corruption and Misconduct Cases, Region 6. The grounds for dismissal can be divided into 4 groups as follows: 1. The defendant did not commit an offense, or the defendant's actions were not an offense. 2. The plaintiff's complaint was unlawful. 3. Power to prosecute. 4. The plaintiff dishonestly exercised their right to prosecute.

Keywords: Criminal Court for Corruption and Misconduct Cases, White Collar Crime, Private Prosecution, Court Judgments

1. บทนำ

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐถือเป็นปัญหาที่สำคัญระดับโลกที่ก่อให้เกิดผลกระทบที่ร้ายแรงต่อทั้งทางด้านเศรษฐกิจและทางด้านสังคมซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น โดยหนึ่งในปัญหาการทุจริตที่พบมากขึ้นในปัจจุบันก็คือ อาชญากรรมคอปกขาว (White Collar Crime)¹ ที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานและได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ดังกล่าวไปในทางที่ไม่ชอบ ซึ่งเป็นปัญหาการทุจริตที่สามารถพบได้ในนานาประเทศทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ในหลายเหตุการณ์อาจสร้างความเสียหายให้กับประเทศเป็นจำนวนมหาศาล เช่น กรณีอดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศมาเลเซียซึ่งได้ถูกตัดสินว่ามีความฐานทุจริตเกี่ยวกับโครงการ 1MDB² และความผิดฐานใช้อำนาจในทางที่ไม่ชอบ³ หรือ อดีตประธานาธิบดีของประเทศเกาหลีใต้ ที่ถูกศาลตัดสินว่ามีความผิดเกี่ยวกับการเรียกรับสินบนและการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยไม่ชอบ⁴ เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ทำให้นานาประเทศต่างให้ความสำคัญและมีความพยายามที่จะร่วมมือกันปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐมากขึ้นจนเกิดแนวคิดในการจัดตั้งศาลที่มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในการพิจารณาคดีทุจริตเพื่อพิจารณาตีความผิดเกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

¹ เป็นคำศัพท์ที่ Mr. Edward Sutherland นักอาชญาวิทยาและนักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ในช่วงศตวรรษที่ 21 เป็นผู้คิดค้นขึ้น โดยได้ให้นิยามไว้ว่าเป็น อาชญากรรมที่กระทำโดยบุคคลมีสถานะทางสังคมระดับสูงและเป็นที่เคารพนับถือ โดยอาศัยโอกาสหรืออาชีพของตนในการกระทำความผิด, อนุวัฒน์ งามประเสริฐกุล, “อาชญากรรมคอปกสีขาว: แนวทางการป้องกันและดำเนินคดีภายใต้ข้อจำกัดตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล,” *วารสารกฎหมายนิติพัฒน์* ปีที่ 9, ฉบับที่ 2 (2563): 15.

² กองทุน 1MDB คือกองทุนที่รัฐบาลมาเลเซียก่อตั้งขึ้นเพื่อเอาเงินทุนสำรองของประเทศไปลงทุนในกิจการต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ โดยระดมทุนจากเงินมาจากภาษีของประชาชน การออกพันธบัตร รวมถึงการกู้เงิน ซึ่งต่อมาพบว่ามี การยักยอกออกจากกองทุนมูลค่ารวมถึง 4,500 ล้านดอลลาร์, TODAY, “สรุป คดี 1MDB กับประเทศไทย อธิบายแบบเข้าใจง่าย,” *workpointTODAY*, สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2566, <https://workpointtoday.com/1mdb-thailand/>.

³ ไทยรัฐออนไลน์, “‘มูห์ยิดดิน ยัสซิน’ อดีตนายกฯ มาเลเซีย ถูกตั้งข้อหาทุจริตคอร์รัปชัน,” *ไทยรัฐออนไลน์*, สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2566, <https://www.thairath.co.th/news/foreign/2650096>.

⁴ THE STANDARD TEAM, “10 มีนาคม 2017 – พัคกึนฮเย พันตำแหน่งประธานาธิบดีเกาหลีใต้ หลังศาลรับรองมติดอลอน,” *THE STANDARD*, สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2566, <https://thestandard.co/onthisday10032017/>.

โดยเฉพาะ ดังเช่น ประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งได้จัดตั้งศาลที่มีชื่อว่า “Sandiganbayan”⁵ เพื่อให้มีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งรวมถึงความผิดฐานฟอกเงิน ความผิดฐานรับสินบน และความผิดฐานรับสินบนโดยอ้อมอีกด้วย หรือ ประเทศอินโดนีเซียได้จัดตั้งศาลต่อต้านการทุจริต (Anti-Corruption Court) โดยประธานศาลฎีกาเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งองค์คณะผู้พิพากษาเพื่อพิจารณาคดีในศาลดังกล่าว เป็นต้น⁶

ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศที่ให้ความสำคัญกับการปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐเช่นกันจึงได้มีการจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบขึ้น โดยมีอำนาจพิจารณาคดีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานรัฐ หรือความผิดฐานฟอกเงิน รวมถึงความผิดเกี่ยวกับการยักยอกทรัพย์สินและหนี้สินอันเป็นเท็จ นอกจากนี้ยังมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง คือ คดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะเหตุร่ำรวยผิดปกติอีกด้วย โดยผู้มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลดังกล่าวนี้ อาจเป็นได้ทั้งอัยการสูงสุด ประธานกรรมการ ป.ป.ช. พนักงานอัยการ คณะกรรมการ ป.ป.ช. รวมถึงผู้เสียหายซึ่งหากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง บุคคลนั้นย่อมเป็นผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดี โดยพิจารณาความเป็นผู้เสียหายดังเช่นคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมทั่วไป กล่าวคือ ต้องเป็นผู้เสียหายพยานัน กล่าวคือ ได้รับความเสียหายจากการกระทำนั้นโดยตรง และเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย กล่าวคือ ไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด⁷ นอกจากนี้ความผิดส่วนใหญ่เป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการอันเป็นความผิดต่อรัฐซึ่งโดยหลักแล้วถือว่ารัฐเท่านั้นที่เป็นผู้เสียหายบุคคลผู้มีสิทธิฟ้องคดีจึงต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายเป็นพิเศษจากการกระทำความผิดนั้นอีกด้วย ดังเช่นคำพิพากษาต่อไปนี้

⁵ กระทรวงยุติธรรม, กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ระบบงาน และแนวปฏิบัติของกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบงานยุติธรรมของประเทศในอาเซียน (กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม), 52, สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2566, <https://www3.agso.go.th/center/wp-content/uploads/2022/06/ASEANLAW.pdf>.

⁶ เรื่องเดียวกัน, 140.

⁷ สหรัถ กิติ ศุภการ, *หลักและคำพิพากษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 14 (กรุงเทพฯ: อมรินทร์ปับลิชิ่งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2565), 30.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4881/2541⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 เป็นบทบัญญัติที่ต้องการเอาโทษแก่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ แต่กลับปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหาย แก่ผู้หนึ่งผู้ใดตอนหนึ่งและเอาโทษแก่เจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติ หรือละเว้น การปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตอีกตอนหนึ่ง ในตอนแรก คำว่าเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดนั้น หมายความว่ารวมถึง เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคล หรือเอกชนผู้หนึ่งผู้ใดด้วย ดังนั้น หากการ ปฏิบัติหรือละเว้น การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานโดยมิชอบเป็นการกระทำความ ต่อเอกชนผู้หนึ่งผู้ใด โดยตรง และเป็นการกระทำให้บุคคลดังกล่าว ได้รับความเสียหาย เอกชนผู้นั้นย่อมเป็นผู้เสียหาย ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3509/2549⁹ จำเลยซึ่งเป็นพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องบริษัท ส. และ ป. ที่ถูกกล่าวหาว่าหมิ่นประมาทโจทก์ ทั้งที่หนังสือพิมพ์ ด. ซึ่งบริษัท ส. เป็นเจ้าของและ ป. เป็นบรรณาธิการ ลงข้อความในหนังสือพิมพ์เป็นความเท็จ และก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ เป็นการใช้ดุลพินิจที่มีได้อยู่บนรากฐานของความสมเหตุสมผล แต่เป็นการใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ จึงเกินล้าออกนอกขอบเขตของความชอบด้วยกฎหมายและในฐานะที่จำเลยเป็นข้าราชการอัยการ ชั้นสูง จำเลยย่อมทราบดีถึงเกณฑ์วินัยมูลความผิดของพนักงานอัยการ การใช้ดุลพินิจผิดกฎหมายในกรณีนี้ จำเลยเห็นได้อยู่ในตัวแล้วว่าเป็นการมิชอบและมีเจตนาเพื่อให้เกิดความเสียหาย แก่โจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหาย อีกทั้งเพื่อจะช่วยบริษัท ส. และ ป. มิให้ต้องโทษจากการกระทำความผิด ของตนอีกด้วย จำเลยจึงมีความผิดตาม ป.อ. มาตรา 157 และมาตรา 200 วรรคหนึ่ง การกระทำ ของจำเลยที่เป็นความผิดคือการใช้อำนาจในฐานะพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าหมิ่น ประมาทโจทก์ ผลของการกระทำของจำเลยคือ โจทก์ในฐานะผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาตาม กฎหมาย ดังนั้น โจทก์จึงเป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดของจำเลยโดยตรง โจทก์จึงเป็นผู้เสียหาย

แม้ความผิดเกี่ยวกับการปกครองหรือความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรมตามประมวลกฎหมาย อาญาบางกรณีราษฎรอาจเป็นผู้เสียหายและมีอำนาจในการฟ้องคดี แต่รัฐถือเป็นผู้เสียหายในฐานะ ความผิดนั้นด้วยเช่นกัน ดังนั้นหน่วยงานรัฐไม่ว่าจะเป็นอัยการสูงสุด ประธานกรรมการ ป.ป.ช.

⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4881/2541. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2566. <https://deka.in.th/view-13085.html>.

⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3509/2549. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2566. <https://deka.in.th/view-267192.html>.

พนักงานอัยการ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ย่อมมีอำนาจดำเนินคดีในความผิดเดียวกันนั้นได้ แต่เนื่องจากขั้นตอนกระบวนการในการรวบรวมพยานหลักฐาน การไต่สวนข้อเท็จจริง รวมถึงการสำนวนส่งให้แก่อัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการสั่งฟ้องนั้นใช้ระยะเวลานานทำให้คดีที่หน่วยงานรัฐเป็นโจทก์ถูกยื่นฟ้องคดีล่าช้าเกินสมควร โดยบางคดีอาจถึง 10 ปีนับจากขณะที่จำเลยกระทำความผิด¹⁰ หรือบางคดีอาจขาดอายุความในการดำเนินคดีอาญา แตกต่างจากคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ที่ยื่นฟ้องคดีห่างจากเวลาที่เกิดการกระทำความผิดไม่มาก¹¹ นอกจากนั้นยังพบว่าผู้เสียหายบางส่วนได้ผ่านขั้นตอนการดำเนินการร้องทุกข์มาก่อนแล้วด้วย แต่การดำเนินคดีเป็นไปอย่างล่าช้า ผู้เสียหายจึงต้องใช้สิทธิดำเนินคดีด้วยตนเอง

อย่างไรก็ตามกลับพบว่าคดีที่ผู้เสียหายฟ้องต่อศาลอาญาคดีทุจริตนั้น ศาลกลับมีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเหตุแห่งการยกฟ้องในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยพิจารณาจากคำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริต ภาค 6 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2565 เพื่อวิเคราะห์ว่าศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายด้วยเหตุใดบ้าง โดยมีได้มุ่งหวังว่าผลของการศึกษานั้นจะเป็นภาพแทนผลของคำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบทั้ง 9 ภาค แต่ประการใด แต่เป็นไปเพื่อการแสวงหาแนวทางที่จะพัฒนากระบวนการดำเนินคดีในศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบให้เป็นไปด้วยความยุติธรรมต่อไป

โดยบทความนี้แบ่งออกเป็น 5 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ 1. บทนำ กล่าวถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหาการทุจริตและปัญหาที่พบจากการใช้สิทธิฟ้องคดีโดยผู้เสียหาย 2. หลักการดำเนินคดีอาญา กล่าวถึงวิวัฒนาการของการดำเนินคดีอาญา 3. การดำเนินคดีต่อศาลอาญาคดีทุจริตและ

¹⁰ ดังเช่นในคำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 คดีหมายเลขแดงที่ อท. 12/2565 (คดีหมายเลขดำที่ อท. 27/2564) โดยในปี พ.ศ. 2564 อัยการสูงสุดเป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยซึ่งเป็นเจ้าพนักงานในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 147 ทั้งที่การกระทำความผิดของจำเลยเกิดขึ้นในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 หรือ คดีหมายเลขแดงที่ อท. 6/2565 (คดีหมายเลขดำที่ อท. 28/2564) ที่การกระทำความผิดของจำเลยเกิดขึ้นในช่วง ปี พ.ศ. 2550 แต่พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีปราบปรามการทุจริต 1 ภาค 6 เป็นโจทก์ฟ้องจำเลยซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานในฐานะความผิดตามมาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญาในปี พ.ศ. 2564.

¹¹ ดังเช่นในคำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 คดีหมายเลขแดงที่ อท. 5/2564 (คดีหมายเลขดำที่ อท. 109/2563) ซึ่งช่วงเวลาการกระทำความผิดที่ผู้เสียหายบรรยายในฟ้องเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2560-2562 และผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องจำเลยในปี พ.ศ. 2563 หรือ คำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 คดีหมายเลขแดงที่ อท. 6/2564 (คดีหมายเลขดำที่ อท. 1/2564) ที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยเป็นคดีในปี พ.ศ. 2564 และได้บรรยายฟ้องว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2561.

ประพฤติมิชอบ กล่าวถึงความเป็นมาของศาลดังกล่าว รวมถึงกระบวนการพิจารณาคดีโดยสังเขป 4. เหตุแห่งการยกฟ้อง กล่าวถึงสาเหตุที่ศาลพิพากษายกฟ้องซึ่งปรากฏในคำพิพากษาโดยถูกแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม 5. บทสรุปและข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยพบจากการศึกษา

2. หลักการดำเนินคดีอาญา

แม้ว่าในปัจจุบันการดำเนินคดีอาญาเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษจะเป็นภารกิจที่สำคัญของรัฐก็ตาม แต่ในอดีตการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้นเป็นหน้าที่ของบุคคลผู้ต้องเสียหายจากการกระทำผิดนั้น โดยมุ่งหมายเพื่อแก้แค้นทดแทนสำหรับความเสียหายที่บุคคลนั้นได้ก่อขึ้น ผู้กระทำความผิดจึงต้องได้รับผลร้ายในแบบเดียวกันเป็นการตอบแทนซึ่งเป็นไปตามหลักตาต่อตาฟันต่อฟัน อย่างไรก็ตามเมื่อสังคมมีการพัฒนามากขึ้นจึงเกิดแนวความคิดว่าความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาไม่เพียงแต่กระทบต่อตัวผู้เสียหายเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนคนอื่นอีกด้วย ภายหลังจากนั้นความมุ่งหมายในการดำเนินคดีอาญาได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมุ่งเน้นในการแก้แค้นทดแทน เป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมจึงควรเป็นหน้าที่ของรัฐในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด ดังนั้นจึงอาจแบ่งหลักการดำเนินคดีอาญาได้เป็น 3 หลักการดังต่อไปนี้

2.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย

โดยหลักการนี้ถือกำเนิดขึ้นตั้งแต่ในสมัยดั้งเดิมซึ่งในขณะนั้นยังมิได้มีการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างความรับผิดชอบทางอาญาและความรับผิดชอบทางแพ่งออกจากกัน ความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดในสมัยนั้นจึงมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อเป็นการตอบแทนการกระทำของผู้กระทำ เนื่องจากผู้กระทำสมควรได้รับโทษเพราะการกระทำนั้น โดยความยุติธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อผู้กระทำความผิดได้รับผลร้ายในแบบเดียวกันเป็นการตอบแทน การดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยหลักการนี้จึงถือว่าการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดเป็นเรื่องของเอกชนผู้ต้องเสียหายจากการกระทำ ความผิดนั้นและเฉพาะผู้เสียหายเท่านั้นที่มีสิทธิฟ้องคดีจึงเป็นหน้าที่ของผู้เสียหายในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานมาดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลด้วยตนเอง

2.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

การดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนนั้นถือเป็นหลักการดั้งเดิมของประเทศอังกฤษที่ถือว่าการรักษาความสงบเรียบร้อยนั้นเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนทุกคน เนื่องจากมีแนวคิดที่ว่าทุกคนต่างเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นประชาชนทุกคนจึงถือเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการกระทำความผิดนั้น ส่งผลให้ประชาชนทุกคนย่อมถือเป็นผู้เสียหายและมีอำนาจฟ้องคดีแก่ผู้กระทำความผิดได้¹² แม้จะมีผู้ใช้ผู้เสียหายที่แท้จริงจากการกระทำความผิดนั้นก็ตาม โดยในการดำเนินคดีนั้นคู่ความในคดีมีฐานะที่เท่าเทียมกันในทางกฎหมายดังเช่นในการดำเนินคดีแพ่ง

2.3 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐถือว่ารรัฐเป็นผู้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม การดำเนินคดีอาญาตามหลักการดังกล่าวนี้จึงถือว่ารรัฐเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดและเจ้าพนักงานของรัฐอันได้แก่พนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิด โดยรูปแบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้นมีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ผู้ฟ้องคดีมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้องเป็นหลัก ซึ่งในบางประเทศอาจถือว่าเจ้าพนักงานตำรวจเป็นเพียงผู้มีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานอัยการเท่านั้น โดยถือว่าการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้องที่ไม่อาจแบ่งแยกได้¹³ แต่ในบางประเทศอาจมีการแบ่งแยกความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาได้ ดังเช่นในประเทศไทยที่หน้าที่ในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นของพนักงานสอบสวน ส่วนอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดนั้นเป็นของพนักงานอัยการ

อย่างไรก็ตามหลักการดำเนินคดีอาญาในแต่ละหลักการก็มีข้อบกพร่องที่แตกต่างกัน เช่น หากการดำเนินคดีอาญาเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐอย่างเคร่งครัดก็จะทำให้รัฐแต่เพียงผู้เดียวที่ผูกขาดอำนาจในการดำเนินคดีอาญานั้นเป็นการตัดสิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายหรือหากการดำเนินคดีอาญาเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายนั้นก็จะมีเพียงประโยชน์ส่วนตนในการเยียวยาความเสียหายเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาของแต่ละประเทศนั้นมิได้ใช้หลักการใดหลักการหนึ่งเพียงอย่าง

¹² คณิต ญ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2555), 65.

¹³ เรื่องเดียวกัน, 66.

เดียว ดังเช่นในประเทศไทยที่ผสมผสานทั้ง 3 หลักการเข้าด้วยกันที่แม้จะถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลักเห็นได้จากการให้อำนาจพนักงานอัยการในการฟ้องคดีอาญา แต่ก็ไม่ได้ตัดสิทธิในการฟ้องคดีของผู้เสียหายแต่อย่างใด ทั้งยังมีการแบ่งแยกประเภทของความผิดอาญาออกเป็นความผิดต่อแผ่นดินซึ่งบุคคลซึ่งมิใช่ผู้เสียหายสามารถกล่าวโทษว่ามีผู้กระทำความผิดได้ และความผิดต่อส่วนตัวซึ่งเฉพาะแต่ผู้เสียหายและอัยการเท่านั้นที่มีอำนาจดำเนินคดีอาญาได้

3. การดำเนินคดีต่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบถูกจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 เพื่อเป็นเครื่องมือในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในแวดวงราชการซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป การดำเนินคดีอาญาศาลดังกล่าวจึงใช้ระบบพิจารณาตัดสินที่ต่างจากวิธีพิจารณาตัดสินคดีอาญาทั่วไปตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาตัดสินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 กล่าวคือ ใช้ระบบการพิจารณาตัดสินแบบระบบไต่สวนซึ่งศาลเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาตัดสิน ไม่เพียงแต่เป็นผู้ควบคุมกระบวนการพิจารณาและวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด ดังเช่นศาลในระบบกล่าวหาอีกต่อไป แต่ยังมีอำนาจหน้าที่ในการค้นหาความจริงอีกด้วย ผู้พิพากษาที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาและพิพากษาคดีในศาลดังกล่าวจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นอย่างดี ทั้งยังมีประสบการณ์ในการพิจารณาและพิพากษาคดีสูง กล่าวคือ ต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้พิพากษามาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปีอีกด้วย¹⁴

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าประเทศไทยยึดถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วการกระทำที่เป็นการทุจริตต่อหน้าที่หรือประพฤติมิชอบนั้นกฎหมายมุ่งคุ้มครองความบริสุทธิ์แห่งอำนาจรัฐหรือความบริสุทธิ์ของตำแหน่ง¹⁵ เพื่อมิให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจโดยมิชอบให้เกิดความเสียหายต่อรัฐหรือประชาชน จึง

¹⁴ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 มาตรา 16 ในศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบทุกศาล ให้มีผู้พิพากษาหัวหน้าคณะศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบซึ่งแต่งตั้งจากผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลและผู้พิพากษาศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบซึ่งแต่งตั้งจากผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้พิพากษามาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี

¹⁵ คณิศ วน นร, *กฎหมายอาญาภาคความผิด*, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2553), 789.

มุ่งเน้นให้ข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นผ่านการกลั่นกรองจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. เสียก่อน อย่างไรก็ตามมิได้ผูกขาดอำนาจฟ้องคดีไว้ที่หน่วยงานรัฐเพียงอย่างเดียว แต่ยังให้ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องได้อย่างกว้างขวาง ถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีบทบัญญัติให้อำนาจผู้เสียหายในการฟ้องคดีไว้อย่างชัดเจน แต่การที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบ บัญญัติให้ได้สวนมูลฟ้องในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ย่อมเป็นที่เข้าใจได้ว่าผู้เสียหายก็มีอำนาจฟ้องคดีได้เช่นเดียวกัน¹⁶ โดยต้องนำหลักความเป็นผู้เสียหายในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาพิจารณาเช่นกัน ดังนั้นคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบนั้นบางกรณีมาจากการที่หน่วยงานของรัฐตรวจพบการกระทำความผิดเสียหายเองจนนำมาสู่การไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือบางกรณีผู้เสียหายได้ทำการร้องเรียนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนว่าพบการกระทำความผิดเกิดขึ้นจึงได้มีการสอบสวนและดำเนินคดีตามกฎหมาย ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้จะส่งผลให้โจทก์ในคดีนั้นเป็นหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นอัยการสูงสุด พนักงานอัยการ หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. อย่างไรก็ตามดังกล่าวนั้นแล้วข้างต้นว่าผู้เสียหายอาจใช้สิทธิฟ้องคดีอาญาเองได้ภายใต้กรอบของกฎหมาย ซึ่งอาจมีขั้นตอนในการดำเนินคดีที่แตกต่างจากกรณีโจทก์เป็นหน่วยงานของรัฐ โดยในบทความชิ้นนี้จะพิจารณาเพียงความแตกต่างในขั้นตอนหลังฟ้องคดี

ประการแรก คือ ในคดีที่โจทก์เป็นอัยการสูงสุด ประธานกรรมการ ป.ป.ช. พนักงานอัยการ หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. โจทก์มีหน้าที่ต้องนำตัวจำเลยมาศาลพร้อมการยื่นฟ้อง ทั้งต้องส่งรายงานการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงพร้อมสำเนาต่อศาล ในขณะที่ในคดีที่โจทก์เป็นผู้เสียหายกฎหมายกำหนดให้ทำคำฟ้องเป็นหนังสือโดยต้องมีรายละเอียดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158¹⁷ ซึ่งมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความ

¹⁶ สราธิ์ สุวรรณเสรี และอาคม ศรียาภัย, *ครบเครื่องเรื่องคดีอาญาทุจริต*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์, 2560), 151.

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือ และมี

(1) ชื่อศาลและวันเดือนปี

(2) คดีระหว่างผู้ใดโจทก์ ผู้ใดจำเลย และฐานความผิด

(3) ตำแหน่งพนักงานอัยการผู้เป็นโจทก์ ถ้าราษฎรเป็นโจทก์ ให้ใส่ชื่อตัว นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติและบังคับ

(4) ชื่อตัว นามสกุล ที่อยู่ ชาติและบังคับของจำเลย

(5) การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริง และรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้น ๆ อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้

ทุจริตและประพฤติมิชอบ¹⁸ บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาบังคับใช้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งดังเช่นในคดีอาญาทั่วไป และรวมถึงนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาบังคับใช้ด้วย อย่างไรก็ตามคำฟ้องในคดีอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบนั้นต้องระบุชี้ชองพยานหลักฐานให้ชัดเจนเพียงพอที่ศาลจะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้¹⁹ ซึ่งการชี้ชองพยานหลักฐานนั้นเป็นการระบุถึงพยานหลักฐานต่างๆที่โจทก์ประสงค์จะอ้างอิงเป็นพยานไม่ว่าพยานหลักฐานนั้นจะอยู่ในความครอบครองของตนหรือไม่ก็ตาม คล้ายคลึงกับการยื่นบัญชีระบุพยาน เพียงแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศาลทราบถึงพยานหลักฐานต่างๆที่น่าจะเกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไปได้²⁰

ประการต่อมาที่ทำให้การดำเนินคดีของผู้เสียหายเป็นโจทก์แตกต่างจากโจทก์ที่เป็นหน่วยงานของรัฐ คือ การไต่สวนมูลฟ้องซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างจากคดีอาญาทั่วไปเล็กน้อย โดยหลังจากผ่านขั้นตอนแรกคือการตรวจคำฟ้องแล้ว ในคดีผู้เสียหายเป็นโจทก์ศาลต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องทุกคดีโดยศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจเป็นอย่างอื่นได้ เว้นแต่ในกรณีที่อัยการสูงสุด ประธานคณะกรรมการ ป.ป.ช. พนักงานอัยการ หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยใน

ในคดีหมิ่นประมาท ถ้อยคำพูด หนังสือ ภาพเขียนหรือสิ่งอื่น อันเกี่ยวกับข้อหมิ่นประมาท ให้กล่าวไว้โดยบริบูรณ์หรือติดมาท้ายฟ้อง

(6) อ้าง มาตรา กฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็น ความผิด

(7) ลายมือชื่อโจทก์ ผู้เรียง ผู้เขียนหรือพิมพ์ฟ้อง

¹⁸ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2559 มาตรา 6 วิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้ใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้และข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อบังคับดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้

¹⁹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2559 มาตรา 15 ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือมีข้อความตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 158 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีข้อความที่เป็นการกล่าวหาเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นความผิดคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ และต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่ากระทำความผิดพร้อมทั้งชี้ชองพยานหลักฐานให้ชัดเจนเพียงพอที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้

ในคดีที่อัยการสูงสุด พนักงานอัยการ ประธานกรรมการ ป.ป.ช. หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ ในวันยื่นฟ้องให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล และให้โจทก์ส่งรายงานและสำนวนการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงพร้อมสำเนาอิเล็กทรอนิกส์ต่อศาลเพื่อใช้เป็นหลักในการพิจารณาและรวมไว้ในสำนวน

²⁰ สรรักษ์ สุวรรณเสรี และอาคม ศรียากย์, *ครบเครื่องเรื่องคดีอาญาทุจริต*, 229-230.

ข้อหาอย่างเดียวกัน ศาลอาจใช้ดุลพินิจในการไม่ไต่สวนมูลฟ้องก็ได้ ในขณะที่หากโจทก์เป็นพนักงานอัยการหรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. ศาลอาจใช้ดุลพินิจว่าจำทำการไต่สวนหรือไม่ก็ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติศาลประทับฟ้องโดยไม่ทำการไต่สวนมูลฟ้อง เว้นแต่บางกรณีที่มีเหตุสมควร เช่น คดีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ เนื่องจากโดยหลักแล้วคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่มีอำนาจในการฟ้องคดีได้เอง แต่ในคดีดังกล่าวนั้นอัยการสูงสุดได้ตั้งข้อไม่สมบูรณ์ของสำนวนการไต่สวน จึงมีการตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อหาข้อยุติ แต่คณะกรรมการร่วมมีความเห็นไม่ตรงกันและไม่อาจหาข้อยุติได้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงมีอำนาจฟ้องคดีได้เอง²¹ อย่างไรก็ตามในคดีที่อัยการสูงสุดหรือประธานกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ กฎหมายบัญญัติให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาโดยไม่จำเป็นต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องก่อน²² กล่าวคือ ศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจเป็นอย่างอื่นเพื่อสั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้องได้

นอกจากนั้นในชั้นพิจารณาในคดีที่หน่วยงานของรัฐเป็นโจทก์กฎหมายกำหนดให้ศาลนำรายงานการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์มาเป็นหลักในการแสวงหาความจริง²³ แต่ไม่ผูกมัดศาลให้ถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนดังกล่าว โดยศาลอาจมีคำสั่งเรียกพยานมาสืบเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร แม้ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกขั้นต่ำน้อยกว่า 5 ปีและจำเลย

²¹ เรื่องเดียวกัน, 240-241.

²² พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 15 ถ้าฟ้องถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ให้ศาลสั่งตั้งต่อไป

(1) ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ ให้ไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าคดีนั้นพนักงานอัยการหรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ หรือคดีนั้นอัยการสูงสุดหรือประธานกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้ว ให้จัดการตาม (2) หรือ (3) แล้วแต่กรณี

(2) ในคดีที่พนักงานอัยการ หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องแต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้

(3) ในคดีที่อัยการสูงสุด หรือประธานกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ ให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาโดยไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง

ในกรณีที่มีการไต่สวนมูลฟ้องตาม (1) หรือ (2) แล้ว ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพ ให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณา

²³ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 22 ในคดีที่อัยการสูงสุด พนักงานอัยการ ประธานกรรมการ ป.ป.ช. หรือ คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ ให้ศาลนำรายงานและสำนวนการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์ มาเป็นหลักในการแสวงหาความจริง และอาจสืบพยานเพิ่มเติมเพื่อหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานได้ตามที่เห็นสมควร

ให้การรับสารภาพ กฎหมายก็บัญญัติให้ศาลมีดุลพินิจที่จะสืบพยานเพิ่มเติมได้ก็ตาม²⁴ แต่ไม่ปรากฏว่าศาลไม่ได้ใช้ดุลพินิจดังกล่าว โดยเฉพาะในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ เพราะคดีส่วนใหญ่ถูกยกฟ้องในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ในเรื่องพยานหลักฐานนั้นกฎหมายไม่ได้บัญญัติกฎเกณฑ์ใดสำหรับผู้เสียหายไว้เป็นพิเศษ ดังนั้นนอกจากพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องที่ผู้เสียหายได้รวบรวมมาแล้ว ศาลยังมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาสืบพยานซึ่งศาลจะพิจารณาพยานหลักฐานจากที่ผู้เสียหายได้ชี้ช่องพยานหลักฐานในขณะยื่นฟ้อง

4. กรณีศึกษาเหตุแห่งการยกฟ้องจากคำพิพากษา

ประเด็นต่อมาจะเป็นการศึกษาลงของการดำเนินคดีโดยผู้เสียหายซึ่งจะทำการศึกษาคำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นจำเลยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2564 โดยคดีทั้งหมดที่ผู้เสียหายใช้สิทธิฟ้องคดีนั้น ศาลพิพากษายกฟ้องทั้งสิ้น ซึ่งคดีส่วนใหญ่ศาลยกฟ้องตั้งแต่ชั้นตรวจคำฟ้อง ส่วนคดีที่เหลือนั้นศาลยกฟ้องในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง กล่าวคือ ไม่มีคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีที่ศาลประทับรับฟ้องไว้พิจารณาเลย โดยในหัวข้อนี้จะศึกษาถึงสาเหตุที่ศาลพิพากษายกฟ้องผ่านการให้เหตุผลทางกฎหมายที่ปรากฏในคำพิพากษาของศาล ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งเหตุแห่งการยกฟ้องออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

4.1 ยกฟ้องเนื่องด้วยจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

การยกฟ้องเนื่องจากจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดนั้นเป็นการยกฟ้องโดยใช้อำนาจตามมาตรา 185 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²⁵ โดยการยกฟ้องด้วยเหตุนี้ถือเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้คดีส่วนใหญ่ที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ในศาลอาญา

²⁴ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2559 มาตรา 19 ในคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง แม้ข้อหาที่จำเลยรับสารภาพนั้นกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกน้อยกว่าห้าปี หรือโทษสถานที่เบากว่านั้น ศาลอาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบพยานต่อไปเพื่อทราบถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดจนกว่าจะพอใจว่าจำเลยกระทำความผิดจริงก็ได้

²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดก็ การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี คดีขาดอายุความแล้วก็ดี มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป แต่ศาลจะสั่งจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้

คดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 ถูกพิพากษายกฟ้อง ดังเช่นตัวอย่างคำพิพากษาของศาลดังต่อไปนี้

คดีหมายเลขแดงที่ อท. 69/2562²⁶ โจทก์ในคดีนี้ฟ้องจำเลยทั้งสี่ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าจำเลยนำหมายค้นและหมายจับซึ่งโจทก์ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานฟอกเงิน ร่วมกันตรวจค้นและยึดทรัพย์สินของโจทก์ อ้างว่าทรัพย์สินดังกล่าวได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งโจทก์ไม่เคยเกี่ยวข้องกับคดีเกี่ยวกับยาเสพติด โจทก์ทำหนังสือร้องขอความเป็นธรรมหลายครั้งแต่ไม่เป็นผล ข้อเท็จจริงจากการไต่สวนรับฟังได้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมผู้ต้องหาฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครองพร้อมด้วยของกลาง จากการสอบสวนขยายผลพบการโอนเงินไปยังบัญชีของโจทก์ซึ่งผู้ต้องหาให้การว่าเป็นการโอนเงินเพื่อชำระค่ายาเสพติด จนนำมาซึ่งการที่พนักงานอัยการฟ้องโจทก์ในคดีนี้ในความผิดฐานฟอกเงินภายหลังโจทก์ฟ้องคดีนี้เพียง 1 วัน จึงเป็นพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า จำเลยทั้งสี่ได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนขอด้วยกฎหมายแล้ว ทั้งทางไต่สวนของโจทก์ไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่อาจชี้ได้ว่า จำเลยทั้งสี่รู้หรือควรรู้ว่าข้อมูลที่ได้รับมานั้นเป็นความเท็จหรือโจทก์มิได้กระทำความผิดหรือเป็นการแกล้งให้โจทก์ต้องรับโทษหรือรับโทษหนักขึ้นหรือเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์หรือโดยทุจริตดังที่โจทก์กล่าวอ้าง การใช้ดุลพินิจในเรื่องดังกล่าวจึงเป็นการกระทำไปตามอำนาจหน้าที่ มิใช่การกระทำโดยมีเจตนาถ่วงถ่วงโจทก์ ทั้งก็ไม่ปรากฏว่าจำเลยคนใดมีสาเหตุโกรธเคืองหรือมีเรื่องบาดหมางกับโจทก์อันจะเป็นมูลเหตุจูงใจให้มีเจตนาเช่นนั้น การกระทำของจำเลยทั้งสี่จึงไม่มีมูลความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 คดีโจทก์ไม่มีมูล พิพากษายกฟ้อง หรือในอีกคดีหนึ่ง

คดีหมายเลขแดงที่ อท. 85/2564²⁷ โจทก์ในคดีนี้ฟ้องจำเลยทั้งสามว่าจำเลยที่ 1 และที่ 2 เป็นเจ้าพนักงาน พบว่ามีผู้บุกรุกครอบครองป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต ต่อมาตรวจสอบได้ว่าจำเลยที่ 3 เป็นผู้อยู่อาศัยและขอใช้กระแสไฟฟ้าในพื้นที่ดังกล่าว แต่จำเลยที่ 1 และที่ 2 ไม่ดำเนินการตามกฎหมายแก่จำเลยที่ 3 กลับมาดำเนินคดีแก่โจทก์ซึ่งไม่เกี่ยวข้องด้วย แต่กลับมีชื่อโจทก์เป็นผู้ชำระเงินประกันเครื่องวัดกระแสไฟฟ้า โดยคดีนี้ศาลนัดไต่สวนมูลฟ้องคดีนี้ศาลนัดไต่สวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่าข้อมูลเงินประกันที่ระบุชื่อโจทก์ สันนิษฐานว่าเครื่องวัดการใช้กระแสไฟฟ้าที่เอาไป

²⁶ คำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 คดีหมายเลขแดงที่ อท. 69/2562.

²⁷ คำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 คดีหมายเลขแดงที่ อท. 85/2564.

ติดตั้งอาจมีใช้เครื่องวัดใหม่ แต่เป็นเครื่องวัดที่แจ้งยกเลิกจากผู้ไฟฟ้ารายอื่น เมื่อจำเลยที่ 1 และที่ 2 เห็นว่ามีพยานหลักฐานน่าเชื่อว่าโจทก์เป็นผู้กระทำความผิด จึงให้ดำเนินคดีแก่โจทก์และมีความเห็นสั่งฟ้องโจทก์ อันเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในขอบเขตอำนาจของตน โดยสุจริตและเที่ยงธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครอง การวินิจฉัยสั่งคดีในชั้นนี้ของพนักงานสอบสวนมิใช่เป็นการวินิจฉัยว่าโจทก์มีความผิดหรือบริสุทธิ์ดังเช่นกระบวนการพิจารณาของศาล จำเลยที่ 1 และที่ 2 ในฐานะพนักงานสอบสวนได้ใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีอยู่บนรากฐานของความสมเหตุสมผล มิใช่เป็นการใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจที่จะกลับแก่งโจทก์ การกระทำของจำเลยที่ 1 และที่ 2 ไม่อาจถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ จึงไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 เมื่อการกระทำความผิดของจำเลยที่ 1 และที่ 2 ซึ่งเป็นตัวการไม่มีความผิด จำเลยที่ 3 ย่อมไม่มีความผิดคู่กัน ชอบที่ศาลจะพิพากษายกฟ้อง

โดยในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ส่วนใหญ่จะอ้างว่าการกระทำของจำเลยนั้นเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157²⁸ เป็นหลัก ซึ่งความผิดตามมาตราดังกล่าวมีองค์ประกอบความผิด 2 ลักษณะ ประการแรกผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดเป็นการเฉพาะ และผู้เสียหายได้รับความเสียหายเป็นพิเศษจากการกระทำนั้น ประการที่สองผู้กระทำความผิดโดยมีเจตนาทุจริต จะเห็นได้จากตัวอย่างคำพิพากษาข้างต้นว่าโจทก์ได้กล่าวอ้างว่าการกระทำของจำเลยเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ อันถือเป็นการกล่าวอ้างว่าโจทก์ได้รับความเสียหายเป็นพิเศษจากการกระทำของจำเลย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าศาลจะพิจารณาว่าการกระทำของจำเลยเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในขอบเขตอำนาจของเจ้าพนักงานโดยสุจริต จึงไม่มีเจตนาเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ เหตุผลสำคัญก็เพื่อเป็นการคุ้มครองเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ไม่ให้อำนาจฟ้องอาญาอันเนื่องมาจากการปฏิบัติราชการ หากไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าเจ้าพนักงานผู้นั้นมีเจตนาทุจริต เพื่อมิให้เจ้าพนักงานเกรงกลัวต่อการถูกฟ้องคดีให้รับผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญาจนไม่กล้าตัดสินใจบังคับใช้กฎหมายเท่าที่ควร

4.2 ยกฟ้องเนื่องด้วยเหตุคำฟ้องโจทก์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

²⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

สาเหตุประการสำคัญรองลงมาที่ทำให้ศาลพิพากษายกฟ้องคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ ได้แก่ การยกฟ้องเพราะคำฟ้องของโจทก์นั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยในการฟ้องคดีอาญานั้น กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ของคำฟ้องไว้ซึ่งหากหลักเกณฑ์ในข้อที่เป็นสาระสำคัญที่สุด ได้แก่ หลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) ที่อาจส่งผลได้ 2 ประการ กล่าวคือ หากเป็นกรณีโจทก์มิได้บรรยายในส่วนของ “บุคคลและสิ่งของ” ที่เกี่ยวข้องพอสมควร ด้วย เช่น อาจเป็นเพียงการบรรยายฟ้องโดยเพียงแต่ใช้ถ้อยคำที่ปรับตามบทบัญญัติตามกฎหมาย เท่านั้น ศาลอาจถือว่าการบรรยายฟ้องในลักษณะดังกล่าวเป็นฟ้องเคลือบคลุม กล่าวคือ เป็นคำฟ้องที่ไม่แน่ชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเพียงพอที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ อันถือเป็นฟ้องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน²⁹ ซึ่งศาลยกขึ้นวินิจฉัยได้โดยไม่ต้องมีคู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้าง อย่างไรก็ตามฟ้องเคลือบคลumnนั้นหากศาลตรวจพบในชั้นตรวจคำฟ้อง ศาลอาจสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องให้ชัดเจนสมบูรณ์ขึ้นได้ รวมถึงโจทก์อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องให้บริบูรณ์ได้ก่อนศาลพิพากษา อีกทั้งหากล่วงเลยเวลาที่แก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องดังกล่าวข้างต้นจนถึงศาลพิพากษายกฟ้องก็ไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะนำคดีอาญามาฟ้องใหม่ เนื่องจากถือว่าเป็นการยกฟ้องโดยที่ศาลยังมิได้วินิจฉัยเนื้อหาของความผิดตามฟ้องจึงถือไม่ได้ว่าศาลได้มีคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องอันจะทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ³⁰

แต่หากเป็นกรณีที่โจทก์มิได้บรรยายฟ้องถึงข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับ “เวลาสถานที่” ในการกระทำความผิด กรณีนี้ไม่ถือว่าเป็นฟ้องที่ขาดองค์ประกอบความผิดซึ่งศาลอาจสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องหรือโจทก์อาจมีคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องได้ตามเวลาที่กฎหมายกำหนด เช่นเดียวกันกับกรณีฟ้องเคลือบคลุม แต่หากล่วงเลยเวลาที่แก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องได้แล้ว ศาลต้องพิพากษายกฟ้องและถือว่าศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องอันส่งผลให้สิทธิ

²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่ชี้ขาดคดีต้องตัดสินตามข้อหาในคำฟ้องทุกข้อ แต่ห้ามมิให้พิพากษาหรือทำคำสั่งให้สิ่งใด ๆ เกินไปกว่าหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้อง เว้นแต่

(5) ในคดีที่อาจยกข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นอ้างได้นั้น เมื่อศาลเห็นสมควรศาลจะยกข้อเหล่านั้นขึ้นวินิจฉัยแล้วพิพากษาคดีไปได้

³⁰ ธานีศ เกศพิทักษ์, คำอธิบาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2559).

น้ำหนักอาญามาฟ้องในกรณีความผิดนั้นของผู้เสียหายรวมถึงของพนักงานอัยการระงับสืบไป³¹ อย่างไรก็ตามหากคำฟ้องนั้นถึงขนาดเป็นกรณีที่โจทก์ก็ได้บรรยายฟ้องในส่วนของการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยกระทำความผิด ย่อมส่งผลให้คำฟ้องของโจทก์ขาดองค์ประกอบความผิดเสียเลย ซึ่งศาลจะต้องพิพากษายกฟ้องของโจทก์เช่นเดียวกันกับกรณีฟ้องที่ไม่มีเวลาและสถานที่ที่กระทำความผิด แต่มีความแตกต่างในสาระสำคัญคือหากเป็นฟ้องขาดองค์ประกอบความผิดนั้นศาลไม่อาจสั่งให้โจทก์แก้ไขและโจทก์ก็ไม่อาจยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องให้สมบูรณ์ขึ้นมาได้นอกจากนั้นแม้จำเลยจะให้การรับสารภาพตามฟ้องนั้นแล้วก็ตาม ย่อมเป็นการรับสารภาพตามฟ้องซึ่งไม่มีความผิด ศาลไม่อาจพิพากษาลงโทษจำเลยได้ และผลของการยกฟ้องในกรณีนี้ถือว่าศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้วอันส่งผลให้สิทธิน้ำหนักอาญาฟ้องระงับ หากโจทก์นำคดีมาฟ้องใหม่โดยกล่าวอ้างว่าจำเลยกระทำความผิดในมูลเหตุอย่างเดียวกันกับคดีก่อนย่อมเป็นฟ้องซ้ำ³² อันเป็นต้องห้ามตามกฎหมายและเป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนเช่นกัน³³

โดยคำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 บางคดีปรากฏว่าหากเป็นกรณีที่คำฟ้องโจทก์ขาดการบรรยายในส่วนเป็นเวลาและสถานที่ที่กระทำความผิด ฟ้องเคลือบคลุม รวมทั้งกรณีคำฟ้องมิได้ระบุชี้ช่องพยานหลักฐานให้ชัดเจนเพียงพอ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 มาตรา 15 วรรคหนึ่ง ศาลจะสั่งให้โจทก์ได้แก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องตั้งแต่ในชั้นตรวจฟ้อง อย่างไรก็ตามคดีหากล่วงเลยเวลาที่ศาลจะสั่งให้แก้ไขหรือมิใช่เป็นกรณีฟ้องไม่ถูกต้องที่ศาลมีอำนาจสั่งให้โจทก์แก้ไขได้ ศาลย่อมต้องพิพากษายกฟ้องโจทก์โดยคดีที่มีการยกฟ้องด้วยเหตุคำฟ้องโจทก์ไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้อง

³¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 สิทธิน้ำหนักอาญาฟ้องย่อมระงับไปดังต่อไปนี้

(4) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง

³² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 คดีที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้วห้ามมิให้คู่ความเดียวกันหรือร้องฟ้องกันอีก ในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกันนับแต่ในกรณีต่อไปนี้

(1) เมื่อเป็นกระบวนพิจารณาชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

(2) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งได้กำหนดวิธีการชั่วคราวให้อยู่ภายในบังคับที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกเสียได้ตามพฤติการณ์

(3) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นให้ยกคำฟ้องเสียโดยไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะนำคำฟ้องมายื่นใหม่ ในศาลเดียวกันหรือในศาลอื่น ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยอายุความ

³³ ธานิต เกศวพิทักษ์, คำอธิบาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2, 35-37.

เนื่องจากขาดองค์ประกอบความผิดซึ่งศาลไม่อาจสั่งให้มีแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องได้ ดังตัวอย่างคำพิพากษาของศาลดังต่อไปนี้

คดีหมายเลขแดงที่ อท. 33/2564³⁴ โดยโจทก์ทั้งสามฟ้องจำเลยทั้งแปดซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจในข้อหาเรียกรับหรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ โดยบรรยายในคำฟ้องว่าจำเลยทั้งแปดร่วมกันเรียกเงินจากโจทก์ทั้งสามเพื่อจะไม่ได้ดำเนินคดีฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายแต่โจทก์ไม่ยินยอม ซึ่งศาลพิพากษายกฟ้องตั้งแต่ชั้นต้นตรวจคำฟ้องโดยให้เหตุผลว่า ในการบรรยายฟ้องคดีอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบจะต้องมีรายละเอียดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) ประกอบพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 มาตรา 15 วรรคหนึ่ง และประการสำคัญจะต้องบรรยายฟ้องให้ครบองค์ประกอบความผิดตามข้อหาด้วย ตามคำฟ้องของโจทก์บรรยายสรุปแต่เพียงว่าระหว่างการจัดกุมและควบคุมตัวโจทก์ จำเลยกับพวกร่วมกันเรียกร้องเงินจำนวน 200,000 บาท เพื่อแลกเปลี่ยนกับการไม่ต้องถูกดำเนินคดี แต่ไม่ได้บรรยายว่าจำเลยคนใดหรือบุคคลใดเป็นผู้เรียกร้องเงินจำนวนดังกล่าว และบุคคลที่เรียกร้องเงินเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งใด มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีกับโจทก์ทั้งสามอย่างไร อีกทั้งไม่ได้ชี้ช่องพยานหลักฐานให้ชัดเจนเพียงพอ ทั้งที่ศาลให้โอกาสโจทก์ทั้งสามทำการแก้ไขฟ้องแล้ว จึงเป็นคำฟ้องที่ไม่ชอบ หรือในอีกคำพิพากษาหนึ่ง

คดีหมายเลขแดงที่ อท. 4/2562³⁵ โดยโจทก์ฟ้องคดีขอให้ลงโทษจำเลยกับพวกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ว่าจำเลยกับพวกซึ่งเป็นเจ้าพนักงานกลั่นแกล้งโจทก์โดยตั้งกรรมการสอบสวนวินัยหลายครั้งโดยโจทก์มิได้กระทำความผิด ซึ่งคดีมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาเพียงประการเดียว คือ คำฟ้องโจทก์ครบองค์ประกอบความผิดหรือไม่ ซึ่งศาลเห็นว่า สำหรับความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ ความสำคัญของความผิดจะต้องเป็นเจ้าพนักงานและการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการของเจ้าพนักงานผู้นั้นและต้องมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ อันเป็นองค์ประกอบของความผิดประการหนึ่งที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งเป็นสาระสำคัญที่โจทก์ต้องบรรยายในคำฟ้อง แต่โจทก์ไม่ได้บรรยาย

³⁴ คำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 คดีหมายเลขแดงที่ อท. 33/2564.

³⁵ คำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 คดีหมายเลขแดงที่ อท. 4/2562.

ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับวันเวลากระทำความผิดว่าจำเลยกลั่นแกล้งโจทก์หลายกรณีในการบริหารงานเมื่อวันเวลาใด ส่วนการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยกระทำความผิดต้องระบุรายละเอียดถึงการกระทำต่างๆที่กล่าวหาด้วยว่ามีการกระทำอย่างไรอันเข้าลักษณะความผิดโจทก์ไม่ได้บรรยายข้อเท็จจริงและรายละเอียดว่าจำเลยเป็นเจ้าพนักงานที่ได้รับแต่งตั้งโดยกฎหมายและมีหน้าที่โดยตรงตามกฎหมายบัญญัติไว้หรือมีหน้าที่ตามที่ได้รับคำสั่งหรือได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาหรือไม่ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการกระทำต่างๆตามที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ มีพฤติการณ์อันมีลักษณะเป็นการร่วมรู้เห็น ร่วมกันคบคิด แบ่งหน้าที่กันปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบโดยอาศัยเหตุที่ตนมีอำนาจหน้าที่แล้วฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอย่างไร และมุ่งร้ายต่อโจทก์ให้ได้รับความเสียหายเป็นพิเศษอย่างไรอันเป็นองค์ประกอบของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 คำฟ้องโจทก์จึงไม่ชัดแจ้งเพียงพอที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาและต่อสู้คดีได้ถูกต้อง จึงเป็นฟ้องที่เคลือบคลุมและไม่ครบองค์ประกอบของความผิดที่ได้ฟ้อง ย่อมเป็นคำฟ้องที่ไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) ชอบที่ศาลจะพิพากษายกฟ้องในชั้นตรวจฟ้องโดยไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 159 มาตรา 6 วรรคหนึ่ง ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 และกรณีมิใช่เรื่องฟ้องไม่ถูกต้องที่ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้องได้ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 159 มาตรา 15 วรรคสาม พิพากษายกฟ้อง

4.3 ยกฟ้องเนื่องด้วยเหตุอำนาจฟ้อง

สาเหตุประการต่อมาเป็นการพิพากษายกฟ้องเนื่องจากเหตุอำนาจฟ้อง ซึ่งเป็นเหตุบกพร่องของผู้ฟ้องคดีและผู้ถูกฟ้องคดี โดยแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีแรกผู้ถูกฟ้องคดี โดยส่วนใหญ่แล้วผู้ถูกฟ้องคดีจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ อย่างไรก็ตามในบางกรณีบุคคลทั่วไปก็อาจตกเป็นจำเลยในศาลดังกล่าวได้ เช่น กรณีบุคคลทั่วไปกระทำความผิดฐานเกี่ยวกับสินบนหรือเป็นผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น นอกจากจะต้องพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวข้างต้นหรือไม่ ยังต้องพิจารณาดังเช่นคดีอาญาทั่วไปว่าผู้ถูกฟ้องคดีนั้นเป็นคู่ความได้หรือไม่³⁶ กล่าวคือ ผู้ที่จะเป็น

³⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 ในประมวลกฎหมายนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็น

คู่ความได้นั้นต้องเป็นบุคคลตามกฎหมาย ซึ่งอาจหมายถึงบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ หากจำเลยมิได้มีสถานะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลอันอาจมีสิทธิหรือมีหน้าที่ตามกฎหมายย่อมไม่อาจตกเป็นผู้ถูกฟ้องคดีได้ ดังเช่นตัวอย่างคำพิพากษานี้

คดีหมายเลขแดงที่ อท. 35/2561³⁷ คดีนี้โจทก์ฟ้องพนักงานอัยการเป็นจำเลยที่ 2 ว่าใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบสั่งฟ้องผู้ต้องหาเพียงบางคนและสั่งคดีล่าช้าเป็นเหตุให้โจทก์ต้องฟ้องคดีด้วยตนเอง และฟ้องสำนักงานอัยการจังหวัดเป็นจำเลยที่ 1 ในส่วนของจำเลยที่ 1 เห็นว่า “คู่ความ” หมายความว่า บุคคลผู้ยื่นคำฟ้องหรือถูกฟ้องต่อศาล และคำว่าบุคคลนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้แก่ บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล สำหรับสำนักงานอัยการจังหวัดจำเลยที่ 1 นั้น ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 7 กำหนดให้สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นนิติบุคคลและเป็นส่วนราชการมีหน่วยงานราชการภายในหนึ่งนั้นคือ สำนักงานอัยการจังหวัด ดังนั้นสำนักงานอัยการจังหวัดจึงเป็นเพียงหน่วยงานราชการภายในของสำนักงานอัยการสูงสุดเท่านั้น พระราชบัญญัติดังกล่าวหาได้บัญญัติรับรองให้สำนักงานอัยการจังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลไม่ นอกจากนั้นก็ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดบัญญัติรับรองให้สำนักงานอัยการจังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลเช่นเดียวกัน ดังนี้ สำนักงานอัยการจังหวัดจึงมิใช่บุคคลธรรมดา และมีไฉ่นิติบุคคล ย่อมไม่อาจเป็นคู่ความในคดีได้ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องสำนักงานอัยการจังหวัดให้รับโทษทางอาญาได้

กรณีที่สองผู้ฟ้องคดี ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นว่ากฎหมายกำหนดให้ทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหาย³⁸เป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ ดังนั้นราษฎรทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลจึงอาจเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงและโดยนิตินัยจากการกระทำความผิดทางอาญา อย่างไรก็ตามความผิดที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบนั้นส่วนใหญ่เป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตต่อหน้าที่

อย่างอื่น

(11) “คู่ความ” หมายความว่า บุคคลผู้ยื่นคำฟ้อง หรือถูกฟ้องต่อศาล และเพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้รวมถึงบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้น ๆ ตามกฎหมาย หรือในฐานะทนายความ

³⁷ คำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 คดีหมายเลขแดงที่ อท. 35/2561.

³⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 ในประมวลกฎหมายนี้

(4) “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6

จึงเป็นการกระทำต่อรัฐ ซึ่งในบางฐานความผิดนั้นมิเฉพาะรัฐเท่านั้นที่เป็นผู้เสียหาย โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของความผิดและสิ่งที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครอง เช่น ความผิดตามประมวลอาญา มาตรา 151³⁹ หรือมาตรา 158⁴⁰ ที่มีได้มีองค์ประกอบความผิดในทำนองว่าเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน เนื่องจากคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดเหล่านั้นมุ่งที่จะคุ้มครองรัฐ ดังนั้นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดนั้นจึงเกิดขึ้นแก่รัฐเท่านั้น ราษฎรย่อมไม่อาจเป็นผู้เสียหายในความผิดฐานนั้นได้⁴¹ อย่างไรก็ตามในความผิดบางฐานนอกจากความเสียหายจะเกิดแก่รัฐอันส่งผลให้รัฐมีฐานะเป็นผู้เสียหายยังอาจมีบุคคลอื่นที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้นด้วย เช่น มาตรา 157⁴² ที่มีองค์ประกอบความผิดเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด บทบัญญัติความผิดตามมาตราดังกล่าวเฉพาะในส่วนแรกกฎหมายจึงเปิดกว้างให้ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีได้ โดยบุคคลนั้นไม่เพียงต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรงและโดยนิตินัยเท่านั้น แต่ต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายเป็นพิเศษจากการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ด้วย⁴³ มิเช่นนั้นก็มีอาจมีอำนาจฟ้องในความผิดฐานดังกล่าวได้ ดังเช่นจะยกตัวอย่างตามคำพิพากษาดังต่อไปนี้

คดีหมายเลขแดงที่ อท. 10/2562⁴⁴ โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองซึ่งดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์จำเลยที่ 1 ใช้อำนาจโดยมิชอบแต่งตั้งจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นพระภิกษุนอกเขตการปกครองของตนเป็นรักษาการเจ้าอาวาสฝ่ายในกฎหมายอาญา มาตรา 157 อันเป็นการปฏิบัติหรือละเว้น

³⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 151 ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน มีหน้าที่ซื้อ ทำ จัดการหรือรักษาทรัพย์สินใด ๆ ใช้ อำนาจในตำแหน่งโดยทุจริต อันเป็นการเสียหายแก่รัฐ เทศบาล สุขาภิบาลหรือเจ้าของทรัพย์สินนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

⁴⁰ มาตรา 158 ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือทำให้ไร้ ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินหรือเอกสารใดอันเป็นหน้าที่ของตนที่จะปกครองหรือรักษาไว้ หรือยินยอมให้ผู้อื่นกระทำการเช่นนั้น ต้อง ระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

⁴¹ ธาตุ เกศพิทักษ์, คำอธิบาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2559), 22-23.

⁴² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึง สิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁴³ สหรัถ กิติ ศุภการ, หลักและคำพิพากษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 19.

⁴⁴ คำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 คดีหมายเลขแดงที่ อท. 10/2562.

การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ โดยศาลพิพากษายกฟ้องโดยให้เหตุผลว่าเห็นว่าการที่จำเลยที่ 1 แต่งตั้งจำเลยที่ 2 เป็นรักษาการเจ้าอาวาส ไม่ว่าการแต่งตั้งดังกล่าวจะชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ตามก็ไม่ได้ทำให้โจทก์ทั้งสี่สืบหาค่าเสียหายโดยตรงจากการกระทำดังกล่าว โจทก์ทั้งสี่สืบหาค่าเสียหายจากผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4)

คดีหมายเลขแดงที่ อท. 26/2561⁴⁵ โจทก์ได้รับความเดือดร้อนในเรื่องของแสงสว่างทางเข้าบ้าน จึงทำหนังสือร้องเรียนถึงจำเลยที่ 1 ขอให้เปิดไฟฟ้าส่องสว่างทางเดินในซอย ต่อมาประสงค์ที่จะยื่นคำร้องขอคัดสำเนาเพื่อติดตามว่าจำเลยที่ 1 ได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่คนใดรับผิดชอบ และเพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบในการดำเนินคดีอื่น แต่จำเลยที่ 1 มีหนังสือแจ้งกลับมามีไม่พบเอกสารคำร้องเพราะได้ส่งคำร้องให้แก่จำเลยที่ 3 เป็นผู้รับผิดชอบ โดยโจทก์ฟ้องให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 158 ซึ่งศาลพิพากษายกฟ้องเนื่องจากความผิดตามมาตราดังกล่าว ผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ และทรัพย์สินหรือเอกสารใดนั้นอยู่ในหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้นั้นที่จะปกครองรักษาไว้ เมื่อตนทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือทำให้ไร้ประโยชน์หรือยินยอมให้ผู้อื่นกระทำเช่นนั้น ดังนี้ ย่อมเห็นได้ชัดเจนนว่ารัฐเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำของเจ้าพนักงานผู้นั้นและถือว่าเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย แม้คำร้องจะสูญหายหาไม่พบขณะอยู่ในความปกครองหรือรักษาของจำเลยที่ 1 ที่จะต้องปกครองหรือรักษาไว้ตามหน้าที่ของตน ทำให้โจทก์ไม่อาจขอคัดสำเนาคำร้องดังกล่าวได้ และโจทก์ได้รับความเสียหายเพราะต้องนำสำเนาเอกสารคำร้องดังกล่าวไปเป็นหลักฐานประกอบคดีอื่นก็ตาม โจทก์ก็เป็นเพียงผู้เสียหายโดยพฤตินัย มิใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย ไม่มีอำนาจฟ้องผู้กระทำความผิด แต่เป็นหน้าที่โดยเฉพาะของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเท่านั้นที่จะฟ้องร้องเอาโทษผู้กระทำความผิด

4.4 ยกฟ้องเนื่องด้วยการใช้สิทธิไม่สุจริต

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าประเทศไทยได้เปิดกว้างให้ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีได้อย่างเต็มที่โดยมิได้มีข้อจำกัด เป็นผลให้ในบางกรณีโจทก์ใช้สิทธิฟ้องคดีโดยไม่สุจริตเพื่อเป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งสร้างภาระให้แก่จำเลยหรือมุ่งผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้โดยชอบเพียงเพราะการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐหรือกระบวนการทางกฎหมายมิได้เป็นไปตามความคาดหวังของโจทก์ ซึ่งการดำเนินคดีในศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 โดยทั่วไปนั้นเป็นไปอย่าง

⁴⁵ คำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 คดีหมายเลขแดงที่ อท. 26/2561.

สุจริต แต่ักพบว่าโจทก์บางส่วนใช้สิทธิในการฟ้องคดีอย่างไม่สุจริต โดยในอดีตนั้นคดีกว่าครึ่งของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ แต่ในปัจจุบันเนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1⁴⁶ โดยให้อำนาจศาลยกฟ้องและห้ามมิให้โจทก์ซึ่งเป็นราษฎรยื่นฟ้องในเรื่องเดียวกันนั้นอีก หากพบว่าโจทก์ฟ้องคดีโดยไม่สุจริต การฟ้องคดีโดยไม่สุจริตจึงมีแนวโน้มที่จะลดลงอย่างต่อเนื่องเห็นได้จากปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 ประจำเดือนมกราคม-สิงหาคม พ.ศ. 2566⁴⁷ มีเพียง 16 คดี จากทั้งหมด 440 คดี อย่างไรก็ตามยังคงพบการฟ้องคดีโดยไม่สุจริตต่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 โดยมีพฤติการณ์ในการฟ้องคดีแบบเหมารวม คือ ในมูลคดีเดียวกันโจทก์ฟ้องทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องด้วยในคดีเดียวกัน รวมถึงแยกฟ้องออกเป็นหลายคดี ทั้งยังพบว่าเมื่อศาลพิพากษายกฟ้องแล้ว โจทก์นำคดีที่มีมูลเหตุอย่างเดียวกันซึ่งศาลวินิจฉัยแล้วกลับมาฟ้องใหม่ ดังเช่นในคำพิพากษานี้

คดีหมายเลขแดงที่ อท. 19/2564⁴⁸ โดยโจทก์ในคดีนี้ฟ้องจำเลยซึ่งเป็นเจ้าพนักงานในสหกรณ์ออมทรัพย์ครู รวมทั้งหมด 23 คน ว่ากลั่นแกล้งไม่จ่ายเงินบำนาญให้แก่โจทก์ ไม่อนุญาติให้โจทก์ไถ่ถอนที่ดินเพื่อขายชำระหนี้และปรับปรุงโครงสร้างหนี้ รวมถึงหักเงินบำนาญโจทก์โดยไม่ชอบ โดยขอให้ส่งโทษจำเลยในความผิดฐานอั้งยี่และช่องโจร ศาลพิพากษายกฟ้องในชั้นตรวจคำฟ้องโดยให้เหตุผลว่ามูลเหตุที่โจทก์นำมาฟ้องจำเลยทั้งยี่สิบสามคนในคดีนี้ โจทก์ได้ฟ้องจำเลยในคดีอื่นของศาลนี้ซึ่งศาลวินิจฉัยว่าคดีไม่มีมูลพิพากษายกฟ้อง เท่ากับศาลมีคำวินิจฉัยชี้ขาดในเนื้อหาแล้วว่าการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ถือว่าศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดตามฟ้องแล้ว แต่โจทก์กลับมายื่นฟ้องใหม่ฟ้องโจทก์คดีนี้จึงเป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามตาม

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1 ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ หากความปรากฏต่อศาลเองหรือมีพยานหลักฐานที่ศาลเรียกว่าโจทก์ฟ้องคดีโดยไม่สุจริตหรือโดยบิดเบือนข้อเท็จจริง เพื่อกลั่นแกล้งหรือเอาเปรียบจำเลยหรือโดยมุ่งหวังผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้โดยชอบ ให้ศาลยกฟ้อง และห้ามมิให้โจทก์ยื่นฟ้องในเรื่องเดียวกันนั้นอีก

การฟ้องคดีโดยไม่สุจริตตามวรรคหนึ่งให้หมายความรวมถึงการที่โจทก์จงใจ ฝ่าฝืนคำสั่งหรือ คำพิพากษาของศาลในคดีอาญาอื่นซึ่งถึงที่สุดแล้วโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรด้วย

⁴⁷ ส่วนระบบข้อมูลและสถิติ สำนักแผนงานและงบประมาณ, “ผลการดำเนินงานด้านคดีของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบทั่วราชอาณาจักรประจำปี พ.ศ. 2566 (มกราคม-สิงหาคม),” สำนักแผนงานและงบประมาณ, สืบค้นเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2566, <https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/8/cid/2089/iid/374198>.

⁴⁸ คำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 คดีหมายเลขแดงที่ อท. 19/2564.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) และการฟ้องคดีนี้ของโจทก์เพียงแต่มีการเพิ่มและเปลี่ยนข้อหาฐานความผิดที่ขอให้ลงโทษจำเลยเท่านั้น จึงเป็นการฟ้องคดีโดยไม่สุจริตและศาลมีอำนาจยกฟ้องโดยไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161, 161/1 ประกอบพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 มาตรา 6 วรรคหนึ่ง

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แม้ประเทศไทยจะมีแนวทางในการดำเนินคดีอาญาโดยยึดถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลักแต่ก็เปิดกว้างให้ผู้เสียหายมีอำนาจในการฟ้องคดีด้วยตนเอง เช่นเดียวกันกับในศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบที่มีได้มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดข้อจำกัดอำนาจของผู้เสียหายไว้แต่อย่างใด อย่างไรก็ตามคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ศาลพิพากษายกฟ้องทุกคดี ยิ่งไปกว่านั้นหลายคดีที่ศาลพิพากษายกฟ้องตั้งแต่ในชั้นตรวจคำฟ้อง

จากการศึกษาสาเหตุสำคัญที่ศาลพิพากษายกฟ้องผ่านการให้เหตุผลทางกฎหมายที่ปรากฏในคำพิพากษาของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ภาค 6 ผู้วิจัยแบ่งเหตุแห่งการยกฟ้องที่สำคัญออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

1. ยกฟ้องเนื่องด้วยจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ซึ่งถือเป็นสาเหตุหลักอันเป็นการยกฟ้อง โดยใช้อำนาจตามมาตรา 185 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2. ยกฟ้องเนื่องด้วยเหตุคำฟ้องโจทก์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยคำฟ้องโจทก์มิได้บรรยายฟ้องในส่วนของการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยกระทำความผิด รวมถึงข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาสถานที่ในการกระทำความผิด ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5)

3. ยกฟ้องเนื่องด้วยเหตุอำนาจฟ้องทั้งในกรณีผู้ถูกฟ้องคดีไม่อาจเป็นคู่ความได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (11) และผู้ฟ้องคดีมิได้เป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายเป็นพิเศษหรือได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4)

4. ยกฟ้องเนื่องด้วยโจทก์ใช้สิทธิฟ้องคดีไม่สุจริต ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการหลังฟ้องของโจทก์ที่เป็นหน่วยงานของรัฐและโจทก์ที่เป็นผู้เสียหายมิได้มีความแตกต่างกันจนเป็นสาระสำคัญที่ทำให้ผลของคำพิพากษามีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด แต่เป็นที่แน่นอนว่ากระบวนการก่อนฟ้องของโจทก์ที่เป็นหน่วยงานรัฐ

นั้นย่อมต้องผ่านการกลั่นกรองโดยการสอบสวนข้อเท็จจริงจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. คณะกรรมการ ป.ป.ท. หรือพนักงานสอบสวน รวมถึงผ่านการตรวจสอบจากอัยการสูงสุดมาแล้วขั้นหนึ่ง อันนำมาสู่สำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงซึ่งศาลสามารถใช้เป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ ในขณะที่กรณีผู้เสียหายเป็นโจทก์นั้นอาจมีความลำบากในการเข้าถึงพยานหลักฐานที่ไม่เพียงแต่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานรัฐแล้ว บางกรณีการกระทำผิดอยู่ในความรู้เห็นของผู้กระทำเพียงฝ่ายเดียว นอกจากนั้นผู้เสียหายยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติของกฎหมาย รวมถึงอาจเข้าถึงความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายเนื่องจากค่าใช้จ่ายในการแต่งตั้งทนายความเพื่อดำเนินคดีต่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบมีราคาสูง เป็นต้น ส่งผลให้คดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ศาลพิพากษายกฟ้องในที่สุด อย่างไรก็ตามการจำกัดสิทธิฟ้องคดีของผู้เสียหายเสียทีเดียวอาจเป็นการลดทอนสิทธิของประชาชนจนเกินสมควร เนื่องจากการที่ผู้เสียหายสละทั้งเวลาและทุนทรัพย์ในการดำเนินคดีด้วยตนเองอาจส่อให้เห็นถึงความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการดำเนินคดีอาญาโดยหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นไปอย่างล่าช้า ประกอบกับการกระทำของจำเลยนั้นส่งผลกระทบต่อส่วนได้ส่วนเสียของตน เพียงแต่การกระทำนั้นจะเป็นความผิดต่อกฎหมายหรือไม่ผู้เสียหายอาจขาดความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมาย ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับคดีทุจริตและประพฤติมิชอบและเจตนารมณ์ของกฎหมาย รวมถึงความเข้าใจในระบบราชการผ่านการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์และช่องทางอื่นๆ รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายได้อย่างทั่วถึง ได้แก่ การประชาสัมพันธ์โครงการทนายความอาสาซึ่งมีหน้าที่ให้คำปรึกษาทางกฎหมายโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และเมื่อประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับคดีทุจริตและประพฤติมิชอบมากขึ้น รวมถึงเข้าใจการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานมากขึ้น ย่อมทำให้การดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ นอกจากนั้นยังมีส่วนช่วยในการลดการฟ้องคดีโดยไม่จำเป็นลงได้อีกด้วย

References

- THE STANDARD TEAM. “10 มีนาคม 2017 – พักกินฮเย พันตำแหน่งประธานาธิบดีเกาหลีใต้ หลังศาลรับรองมติถอดถอน.” *THE STANDARD*. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2566.
<https://thestandard.co/onthisday10032017/>.
- TODAY. “สรุป คดี 1MDB กับประเทศไทย อธิบายแบบเข้าใจง่าย.” *workpointTODAY*. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2566. <https://workpointtoday.com/1mdb-thailand/>.
- ไทยรัฐออนไลน์. “‘มูห์ยิดดิน ยัสซิน’ อดีตนายกา มาเลเซีย ถูกตั้งข้อหาทุจริตคอร์รัปชัน.” *ไทยรัฐออนไลน์*. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2566.
<https://www.thairath.co.th/news/foreign/2650096>.
- กระทรวงยุติธรรม. *กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ระบบงาน และแนวปฏิบัติของกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบงานยุติธรรมของประเทศในอาเซียน*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, 2552. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2566. <https://www3.ago.go.th/center/wp-content/uploads/2022/06/ASEANLAW.pdf>.
- คณิต ฒ นคร. *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2555.
- คณิต ฒ นคร. *กฎหมายอาญาภาคความผิด*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2553.
- ธานีศ เกศวพิทักษ์. *คำอธิบาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2559.
- ธานีศ เกศวพิทักษ์. *คำอธิบาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2558.
- ธานีศ เกศวพิทักษ์. *คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบและวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561.
- สราวัณ สุวรรณเสรี และอาคม ศรียาภัย. *ครบเครื่องเรื่องคดีอาญาทุจริต*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์, 2560.

ส่วนระบบข้อมูลและสถิติ สำนักแผนงานและงบประมาณ. “ผลการดำเนินงานด้านคดีของศาลอาญา

คดีทุจริตและประพฤติมิชอบทั่วราชอาณาจักรประจำปี พ.ศ. 2566 (มกราคม-สิงหาคม).”

สำนักแผนงานและงบประมาณ. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2566.

<https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/2089/iid/374198>.

สทรรฐ กิติ ศุภการ. *หลักและคำพิพากษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ:

อมรินทร์ปρίนตังแอนด์พับลีซซิง, 2565.

สุพิศ ปราณิตพลกรัง. *คดีทุจริตต่อหน้าที่ (มาตรา 157 ประมวลกฎหมายอาญา) และกฎหมายจัดตั้ง*

ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2559.